

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВІНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Розглядається виробничий потенціал, що визначає систему господарювання, ряд нових рішень в системі природних, технологічних, організаційних, економічних і соціальних чинників, які залежать від стабілізації і розвитку сировинного виробництва.

Ключові слова: виноградарсько-виноробне виробництво, економіка, стабілізація, держава, механізми управління.

Постановка проблеми. В Україні сьогодні виноградарсько-виноробна галузь є однією з основних в агропромисловому комплексі. З урахуванням його регіональних особливостей він є не лише поєднанням взаємозв'язаних і взаємозумовлених галузей матеріального виробництва. Виступає сьогодні виноградарсько-виноробна галузь як певна інтегрована система, в основі якої спеціалізовані формування - конкретні продуктові комплекси, що відображають технологічний зв'язок кожного продукту від його вихідної, сировинної стадії до здобуття готового до вжитку кінцевого продукту. Глибоке і всебічне вивчення цих утворень, виявлення основних принципів і особливостей їх формування мають істотне значення для усунення виникаючих диспропорцій, прискорення загального виробничого процесу того або іншого продукту, забезпечення збалансованого та пропорційного розвитку його окремих технічних ланок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічна ефективність виноградарсько-виноробного виробництва розглядалася в економічній літературі та періодичних виданнях. При вивченні даної проблеми були широко розглянені ученими-економістами, такими як Матчиною І.Г. [1;10], Бузни А.М.[1], Гаркушою О.М.[2], Авидзбем А.М.[3-4], Іванченко В.І. [3], Антиповим В.П.[3], Черемисиною С.Г.[4-5;11]. Економічна ефективність виробництва і його підвищення розглянуті дуже глибоко і об'єктивно. Незважаючи на це, приділялася мало уваги питанням ефективного формування виноградарсько-виноробного виробництва.

Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми. Виноградарсько-виноробна галузь вимагає нових рішень у системі економічних стосунків, фінансових ресурсів, також упровадження інноваційних механізмів, які потребують первинних рішень і вимагають ефективних економічних стосунків серед сільськогосподарських і переробних підприємств.

Постановка завдання. Проаналізувати

виробничий потенціал виноградарсько-виноробної галузі регіонів України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Виноградарсько-виноробна галузь є виробничо-територіальним міжгалузевим формуванням. У складі виноградарсько-виноробного виробництва для його ефективного функціонування входять сільськогосподарські підприємства, заводи первинного та вторинного виноробства, науково-дослідні установи і деякі інші організації.

Виноградарсько-виноробна галузь, в основі якої послідовний виробничо-технічний цикл з вирощування і переробки винограду, складається з двох основних ланок сільськогосподарської та промислової. Завдяки тісній співпраці та інтеграції цих підрозділів забезпечується функціонування всієї виробничо-технологічної системи виноградарства і виноробства, що становить єдиний господарський організм.

Для нормального функціонування виноградарсько-виноробної галузі вирішальне значення має комплексний розвиток її основних ланок - сільськогосподарської та промислової із забезпеченням між ними стійких виробничо-економічних зв'язків.

Швидкий розвиток промислового виноградарства та розширення сировинної бази цієї спеціалізованої галузі прискорили формування його промислової ланки, до складу якої входять заводи первинного виноробства, заводи вторинного виноробства або комбіновані виробні підприємства.

В Україні за даними Виноградного Кадастру виноградарством займаються 411 агропромислових господарств (станом на 1.09.2008 р.) [6].

За даними Виноградного Кадастру, в Україні встановлені зони промислового виноградарства, які представляють АР Крим, Одеську, Миколаївську, Херсонську частково Запорізьку області та Закарпаття. Згідно з існуючим природним районуванням, на території України виділено 15 виноградарських зон (макрозон), які

є основною для сорторайонування, і 58 природно-виноградарських районів (мікрорайонів) [5].

На даний момент загальний стан

виноградарства залежить від площ насаджень, які за період 2000-2010 рр. зменшилися на 20,6 % та склали 87 тис. га. (табл. 1)

Таблиця 1

Площа виноградників у всіх категоріях господарств України, тис.га

Назва показників	2000р.	2008р.	2009р.	2010р	2009 р. в % до 2008 р.	2010 р. в % до 2009 р.	2010 р. в % до 2000 р.
Площа виноградників	109,6	92,9	91,3	87,0	98,3	95,3	79,4

Джерело: [12]

Виробничий потенціал визначається системою господарювання, яка ґрунтується на особливостях технологічних процесів. Функціональні технології здійснюють ефективну комплексну дію на виробництво та реалізацію виноградарсько-виноробної продукції. Ефективність виноградарсько-виноробних підприємств залежить від ресурсів, економічних умов, а також від упровадження та розвитку інноваційних механізмів.

Щоб мати достовірну інформацію для чіткого планування та подальшого розвитку виноградарсько-виноробної галузі, нових посадок, реконструкції, списання та розкорчовування плантацій, що прийшли в непридатність, потрібно найближчим часом провести перепис виноградних насаджень в Україні.

Головними причинами скорочення площ виноградників, зумовлені недостатньою закладкою насаджень і є такі, як:

очікування виробників на своєчасне повернення їм компенсації витрат;

в умовах економічної кризи брак або відсутність власних і позикових засобів, компенсація яких відбувається за рахунок засобів державного бюджету;

у більшості проблеми виноградарських господарств також пов'язані із земельними стосунками.

В умовах ринкової економіки, коли спостерігається дефіцит оборотних коштів, дорожня комерційних кредитів, висока конкуренція з боку іноземних виробників вина, ефективною формою є інтеграція. У цьому випадку створюються умови для концентрації фінансових і матеріальних ресурсів, що визначають розвиток вітчизняного виробника.

Форми інтеграції можуть бути різними: вертикально інтеграційні підприємства, об'єднання, агропромислові комплекси та інші.

Створення ринкових структур робить можливим перехід на новий рівень інтеграційних

державних підприємств і організацій, а також реалізації сільськогосподарської продукції.

Розвиток виноградарсько-виноробної галузі вимагає великих капіталовкладень, продуманих і раціональних вкладень цих засобів, щоб надалі можна було отримати відповідну віддачу. В даний час склалася негативна тенденція зниження ефективної закладки виноградників, обробітку та переробки сировини підприємствами.

Агропромисловий комплекс є міжгалузевою системою, ефективність якої визначається мірою задоволення потреб суспільства, перш за все невиробничих потреб населення. Закладка нових виноградників - рішення не лише економічне, але і соціальне, яке пов'язане із зайнятістю населення, оскільки останнім часом виникла гостра проблема в зоні виноградарства.

Останній аналіз фахівців асоціації Виноградарі і винарі України (АВВУ), повідомляє про зниження загального урожаю винограду в середньому близько 10-15%. Згідно з прогнозами, урожай винограду 2012 р. у Криму складе 87,76 тис. т., що склало 70 % урожаю, ніж в 2011 р. або 125,37 тис. т. В Одеській області - 206,17 тис. т., відповідно 90 % урожаю або 229,1 тис. т. У Миколаївській області - 52,8 тис. т. - це 90 % урожаю попереднього року або 58,64 тис. т. відповідно, в Херсонській області 35,9 тис. т. - 70 % від 51,28 тис. т., в Закарпатті урожай складає 20,8 тис. т. - 100% від 20,8 тис. т., що простежується з рисунка.

Ефективний розвиток галузі залежить від достовірної інформації та чіткого планування про подальший розвиток виробництва в ринкових стосунках. Системи виробничих відносин істотно змінилися, сталася трансформація, яка значно погіршила показники виробничих відносин.

Нові економічні відносини потребують первинних рішень, які вимагають ефективних економічних стосунків серед сільськогосподарських і переробних підприємств. Виноградарсько-виноробна галузь вимагає нових рішень у системі економічних стосунків, які

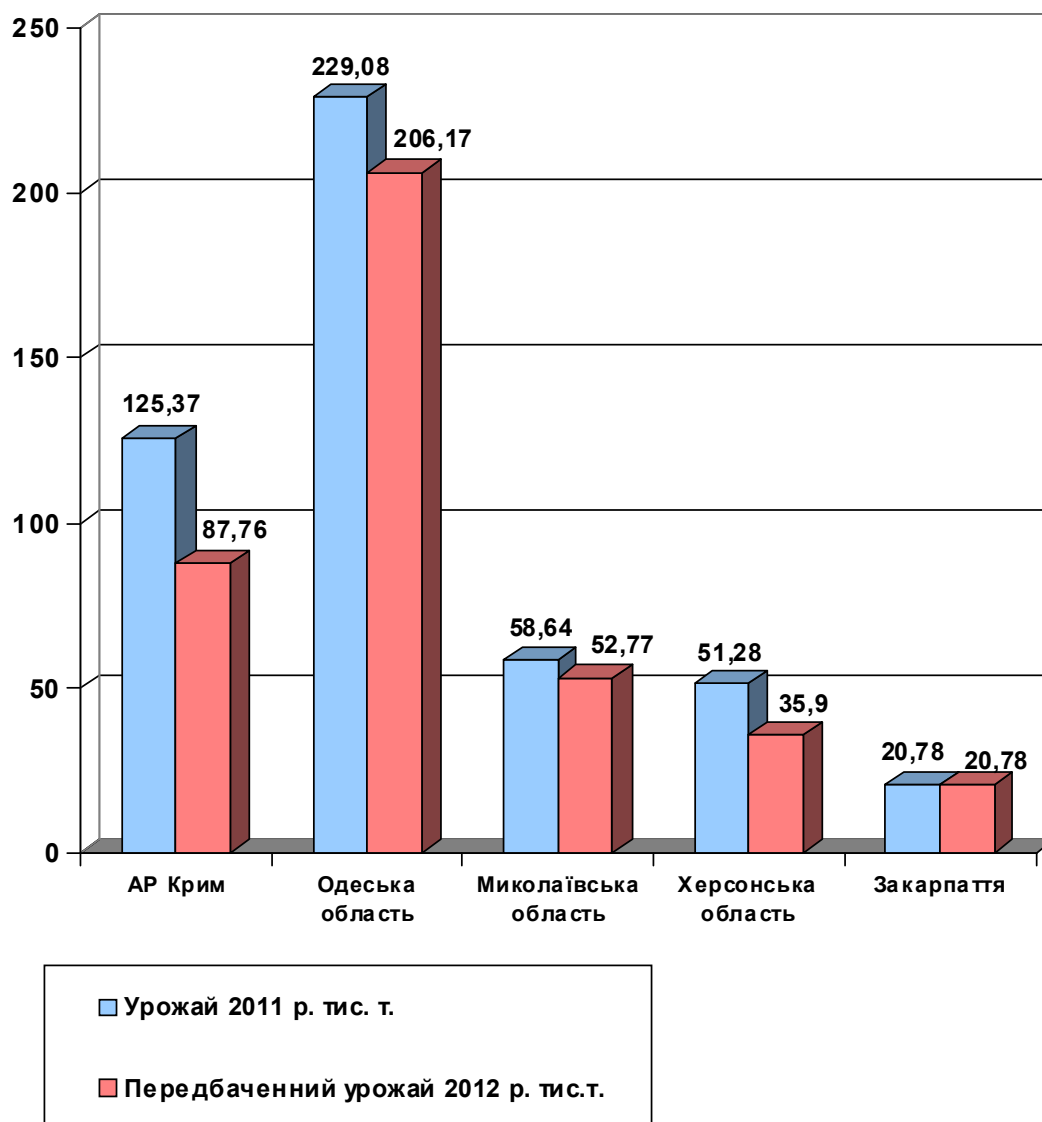

Рис. 1. Врожай по регіонах [7]

залежать від стабілізації та розвитку сировинного виробництва.

Кризова ситуація виноградарсько-виноробної галузі характеризується різноманітністю причин і чинників що виникають за відсутності системи управління. Це є головною причиною в процесах, що відбуваються, які характерні як для державного, так і для внутрішньогосподарського механізму управління.

Ситуація в багатьох виноградарських господарствах змінилася через земельну реформу, при якій було прийнято рішення про розділення на паї земель під багатолітніми насадженнями. Багато виноградарських господарств передано громадянам через дану ситуацію, а виноградні насадження передані на баланс господарським суспільствам відповідно до с.п. 5 статті 59 Господарського Кодексу України[8].

Проте, валові збори винограду стабілізувалися, хоча відбувалося скорочення загальної площі

виноградників і в 2008-2010 роках на рівні 400-470 тис. т. Це зумовлено впровадженням інтенсивних технологій вирощування виноградників за рахунок державної підтримки[9] (табл. 3).

Дослідження міри впливу даних чинників (площ і врожайності) на величину валових зборів з використанням критерію Фішера показало, що рівень урожайності значиміший, ніж обсяг площ - в 1,9 разу"[10].

Економічні закономірності залежать від ринкової пропозиції винопродукції, що формують стан і тенденції розвитку виробничого потенціалу галузі, товарних запасів, експорту-імпорту продукції.

Провідне місце серед формуючих виробничих параметрів і якісної продукції, належить сировинному потенціалу, який визначається площами насаджень плодоносних виноградників, урожайністю і якісним сортовим складом. На сьогодні склалася певна тенденція скорочення

Таблиця 2

**Закладка виноградників
усіх категорій господарювання України, тис. га**

Найменування показників	Роки			
	2000	2008	2009	2010
Закладка виноградників	2,6	5,1	2,7	3,35

Джерело: [12]

Таблиця 3

**Валові збори та врожайність винограду
в усіх категоріях господарств України**

Найменування показників	2000 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Валовий збір винограду, тис. т	513,8	415,3	468,7	407,9
Урожайність винограду, ц/га	51,7	58,6	66,0	60,5

Джерело: [12]

площ, яка в недалекому майбутньому приведе до скорочення ресурсного потенціалу.

На сьогодні потенціал урожайності не використовується в повному обсязі причинами його є:

недоцільне розміщення виноградних насаджень, оскільки від агроекологічної умови посадки родючість ґрунтів і рельєфів, залежить рівень урожайності;

підвищений рівень прорідженості складає в середньому 20 % по Україні, за станом на 1.09.2008 року;

порушенням технології закладки, пошкодження виноградних насаджень при механізованому обробітку, а також високий рівень пошкодження виноградників шкідниками та хворобами;

велике значення має вік виноградників, за даними Виноградного кадастру в Україні середній вік виноградних насаджень складає 9 років, і так до 5 років прорідження складає 5%, від 5 до 10 років середнє прорідження 11%, від 11 до 25 років - 30%, 26 - 40 років - 36%;

велике значення також має недостатнє фінансування через зростання цін на матеріально-технічні ресурси, які зменшують масштаби виробництва, оскільки рослини потребують захисту і якісних добрив (табл.3).

Характерним бар'єром у розвитку виноградарської продукції є обмежені можливості переробки, які виникають через слабке технічне оснащення виробництва. Основним напрямом у збільшенні продукції є створення сучасної технічної бази переробних підприємств, підвищення рівня технічного оснащення низових ланок заготівельної мережі.

Головний напрям ефективного функціонування виноградарсько-виноробничої галузі значно залежить від адаптації механізмів господарювання. Процеси розвитку галузі в сучасних умовах мають бути зорієнтовані на ресурси та стабілізацію посадки виноградних

насаджень, земельних угідь, а також на фінансову та матеріально-технічну базу.

Низька продуктивність і зростання виробничих витрат. Причина їх у тому, що переглядається цінової політика, яка привела високорентабельну виноградарсько-виноробну галузь до збиткової. Для регулювання існуючих проблем необхідна державна підтримка у процесі стабілізації, розвитку й ефективного зростання виноградарсько-виноробної галузі.

Економічна ефективність зростання виноградарсько-виноробної галузі вимагає підвищення інноваційної політики держави в підвищенні виробничого потенціалу підприємства.

Висновки. Ефективність формування та функціонування - складна динамічна система даних процесів, які характеризуються природними, технологічними, організаційними, економічними та соціальними чинниками.

Головними завданнями виноградарсько-виноробного виробництва та його обов'язковою умовою в розвитку у економічній стабілізації й ефективного функціонуванні галузі є [11]:

ресурсозберігаючі технології, які ґрунтуються на ефективних принципах локальної інтенсифікації;

формування ефективних економічних механізмів господарювання;

збільшення площ виноградників;

удосконалення структури виноградних насаджень у господарських угіддях;

насадження винограду у сприятливих кліматичних зонах, унаслідок чого зросте потенціал врожайності;

розробити прогноз ефективного зростання виробництва винопродукції на перспективу до 2025 року;

розвиток і зміцнення інтеграційних зв'язків науки з виробництвом;

зниження сільськогосподарського податку виробництвом, які використовують прибуток на розвиток підприємства;

Структура витрат на виробництво винограду

№ з/п	Найменування статей калькуляції	Питома вага показника % від загальної суми витрат
1.	Оплата праці	31
2.	Нарахування на заробітну плату	7,4
3.	Паливо і мастильні матеріали	7,6
4.	Добрива	12,3
5.	Засобу захисту рослин	10
6.	Роботи і послуги	8,2
7.	Амортизація та ремонт основних засобів	6,5
8.	Інші витрати на вміст основних засобів	7,5
9.	Інші прямі витрати	1,3
10.	Загальновиробничі витрати	8,2
11.	Витрати всього	100

розвиток виноградарства потребує широкого використання різних форм власності; насадження високоякісної значимої продукції, яку визначає і регулює ринок.

Список літератури

1. Матчина И.Г. Экономика виноделия / И.Г. Матчина, А.Н. Бузни. - Симферополь : Таврида, 2003. - 256 с.
2. Гаркуша О.М. Формування ефективного виноградарсько-виноробного під комплексу / Гаркуша О.М. - АПК України. - Миколаїв : МДДА, 2001. - 281 с.
3. Авидзба А.М. Стратегия и перспектива развития виноградарства Крыма / А.М. Авидзба, В.И. Иванченко, В.П. Антипов // "Магарач" Виноградарство и виноделие. - 2006. - № 1. - С. 3-5.
4. Авидзба А.М. Экономика виноградарства Крыма : теория и практика функционирования / А.М. Авидзба, С.Г. Черемисина. - Ялта: Адонис, 2003. - 247 с.
5. Черемисина С.Г. Состояние производства и организационной структуры управления виноградо-

винодельческой отрасли Крыма / С.Г. Черемисина // Экономика АПК. - 2006. - № 6. - С. 38-44.

6. Виноградний кадастр України 2010 рік. / розробники С.І. Мельник, М.Ф. Агафонов, В.М. Костенко. - Міністерство аграрної політики України, 2008. - № 327.

7. Урожай винограда - 2012 года в Украине и Европе. Перспективы для виноделов [Электронный ресурс] : [http : // zet.in.ua/markets/apk/urozhaj-vinograda-2012-ukraine-i-evrope-perspektivy-dlya-vinodelov/](http://zet.in.ua/markets/apk/urozhaj-vinograda-2012-ukraine-i-evrope-perspektivy-dlya-vinodelov/)

8. "Господарський кодекс України", Закон № 436 - IV від 16.01.2003 р.

9. Закон України "Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства" № 587 від 09.04.1999 р.

10. Матчина И.Г. Виноградарство как основа отечественного виноделия / И.Г. Матчина, Д.Б. Волюнкина // Виноградарство и виноделие. Сборник научных трудов. // Ялта. - 2012. Том XLII. - С. 100-103.

11. Черемисина С.Г. Направления и прогноз развития виноградарства Крыма / С.Г. Черемисина // Экономика Крыма. - 2006, - № 17. - С. 62-65.

12. www.ukrstat.gov.ua

Аннотація

Елена Авласенко

АНАЛИЗ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ВІНОГРАДО-ВІНОДЕЛЬНОЇ ОТРАСЛІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Рассматривается производственный потенциал определяющий систему хозяйствования, ряд новых решений в системе природных, технологических, организационных, экономических и социальных факторов, которые зависят от стабилизации и развития сырьевого производства.

Ключевые слова: виноградо-винодельческое производство, экономика, стабилизация, государство, механизмы управления.

Summary

Olena Avlasenko

ANALYSIS OF THE PRODUCTIVE CAPACITY OF THE GRAPES-WINE INDUSTRY IN REGIONS OF UKRAINE

This article deals with production capacity defines the system of management, a number of new solutions in the system of natural, technological, organizational, economic and social factors, which depend on stabilization and development of commodity production.

Keywords: grapes-wine production, economy, the stabilization of the state, management mechanisms.